

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

سیره و پیام اعظم از نگاهی دیگر

ویژه سالگرد رحلت اعظم المتألهین (ره)

منوچهر حسن‌زاده

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

مشخصات کتاب

سرشناسه : حسن الهی، منوچهر

عنوان و نام پدیدآور : سیره پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از نگاهی دیگر / منوچهر حسن الهی؛ تهیه کننده مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما.

مشخصات نشر : قم: دفتر عقل، 1385.

مشخصات ظاهری : 308 ص.

فروست : مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما؛ 1022.

شابک : 23000 ریال 964-6873-96-7-8 :

یادداشت : چاپ قبلی: خادم الرضا (ع)، 1385.

یادداشت : کتابنامه به صورت زیرنویس.

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، 53 قبل از هجرت - 11ق.

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، 53 قبل از هجرت - 11ق. -- اخلاق

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، 53 قبل از هجرت - 11ق. -- سرگذشتنامه

موضوع : محمد (ص)، پیامبر اسلام، 53 قبل از هجرت - 11ق. -- احادیث

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

رده بندی کنگره : BP22/9/ح5 س9 1385

رده بندی دیویی : 297/93

شماره کتابشناسی ملی : 1141345

ص :1

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

اشاره

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

ص :2

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

ص :5

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

دیباچه

اسلام برای هدایت انسان ها به سرمنزل مقصود و سیر از عالم مُلک تا ملکوت در قالب کلمات، به صورت «قرآن» ظهور یافته و در قالب اعمال، به صورت «اسوه حسنه» در وجود پیامبر گرامی اسلام و امامان معصوم علیهم السلام تجلی یافته است. چنانچه انسان «اسوه حسنه» را نشناسد و او را «مقتدای» خویش «در همه زمینه ها» نداند، حتما نمونه های منفی و کاذب را مقتدای خویش قرار می دهد؛ زیرا نمی توان بدون «اسوه» زندگی کرد. آن که بدون «اسوه حسنه» سیر می کند، راه به جایی نمی برد و از تلاش بسیار خویش طرفی نمی بندد که «کمال طلبی» بدون «اسوه یابی» ناممکن است. باید از «نمونه های راستین» که چون طراوت بهار، حیات آفرینند پیروی کرد.

سیره انبیاء سیره تربیت عملی انسان است. آنان با عمل خود و با ارائه الگویی تمام عیار، دل ها را از محبت لبریز ساختند. بسیار بجاست که انسان ها با پیروی از سیره آنان در مسیر کمال قرار گیرند و از تنگنای زمین به بلندای آسمان پر بگشایند.

این نوشتار نمونه ای از روش های عملی پیامبر بزرگ اسلام در تمامی شئون فردی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، نظامی و فرهنگی است که قابل دست یابی و پیروی عملی از جانب پیروان مکتب می باشد. با تأسی از این نمونه ها انسان به سوی کمال مطلق رهنمون می شود.

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

بر ماست که به کلام خدا و سنت معصومان علیهم السلام مراجعه کنیم و از این پرچم های همیشه پایدار و چراغ های هدایت راه جوییم و مسیر خود را اصلاح و به سیره نبوی بازگشت نماییم. بازگشت به «سیره نبوی» بازگشت به «حرّیت»، «عزت» و «سعادت» است.

گفتنی است مجموعه حاضر پیش از این به صورت جزوه با عنوان سیره نبوی 1 و 2 در مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما انتشار یافته است و اکنون با بازنگری و تلخیص برخی فصول به مناسبت سال پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله به صورت کتاب به زیور طبع آراسته گردیده است. در این اثر، ابتدا پژوهشگر تحلیلی کوتاه پیرامون موضوع ارائه کرده و سپس نمونه های گفتاری و رفتاری پیامبر اعظم صلی الله علیه و آلهرا زینت بخش مطالب نموده است.

در این راستا از تلاش های کارشناسان اداره کل پژوهش مرکز به ویژه محقق ارجمند جناب آقای منوچهر حسن الهی که در تهیه و تألیف این پژوهش نقش به سزایی داشته اند، تشکر و قدردانی می کنیم.

ص :20

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

پیش گفتار

لَقَدْ کانَ لَکُمْ فی رَسُولِ اللّهِ اُسْوَهٌ حَسَنه. (احزاب: 21)

هر آیینه رسول خدا برای شما الگوی نیکویی است.

بی شک آنان که درباره عوامل موفقیت انسان می اندیشند، عامل مهم و مؤثر الگوپذیری را از نظر دور نمی دارند؛ زیرا این عامل در زندگی افراد به صورت اعجاب انگیز و معجزه آسایی مؤثر است و موجب نتیجه بخش شدن تلاش ها و زحمت های آنان می شود.

بدیهی است کسی که در زمینه ای به تحقیق می پردازد، وقتی زندگی یک محقق را مطالعه می کند و می بیند که وی در موضوعی، بارها به بررسی فرضیه ای پرداخته است تا توانسته به نتیجه ای برسد، بی شک، از سعی و تلاش او این نکته را در می یابد که سخت کوشی هر فردی او را در کارهایش موفق می گرداند. به همین سبب خود نیز چنین شیوه ای را در پیش می گیرد. همچنین با مشاهده دانشمندی که در مدت تحصیل خود موانع و دشواری های بسیاری را پشت سر گذاشته است، سعی می کند از مشکلات و سختی ها نهراسد و با ادامه راهی که در پیش گرفته است به هدف خویش، دست یابد. همین طور وقتی می بیند شخصی با رفتار و اخلاق نیک خود در

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

جامعه به محبوبیت رسیده است، به گونه ای که مردم در زمان حیاتش مانند پروانه گرد او گردیده اند و پس از مرگ وی نیز شیوه و روش زندگی اش را سرمشق خود قرار می دهند، به این نتیجه می رسد که در سایه معاشرت نیکو با مردم می توان در قلب های آنان جای گرفت.

بنابراین، مطالعه رفتار و کردار انسان های برجسته و موفق می تواند در رفتار و زندگی ما مؤثر باشد؛ به عنوان مثال، وقتی می خوانیم «ژرژ برنارد شاو» از اول با خود قرار گذاشت هر روز پنج صفحه بنویسد، سپس تا نُه سال به این کار ادامه داد و روزی پنج صفحه نوشت، مسلّم است که نظم و انضباط و استمرار بخشیدن به کار و تلاش را می آموزیم و عمل و رفتارش را الگوی رفتار خود قرار می دهیم.

بدین ترتیب، می توانیم به ضرورت و اهمیت الگوپذیری که همان آگاهی و گرایش به سیره انسان های برجسته است پی ببریم. آشنایی با این الگوها در واقع، اطلاع یافتن از نوع عمل و رفتار شخصیت های رشد یافته و به کمال رسیده است که می تواند در زندگی ما تأثیر چشم گیری داشته باشد.

در طول تاریخ همواره انسان ها در جست وجوی یافتن و گزینش افراد شایسته و موفق بوده اند تا از تجربه های آنان در جهت نیل به اهداف خود بهره بگیرند. اندیشمندان و متفکران نیز همیشه دیگران را به این مسئله مهم تشویق کرده اند وتأکید بدان به طور محسوسی درآثارشان مشهود است؛ گویی که جزو طبیعت آدمی باشد.

بنابراین، با مطالعه و الگو قرار دادن سرگذشت افراد شاخص می توانیم در ابعاد مختلف به کمال مطلوب خود برسیم.

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.

5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

با این همه، معمولاً موفقیّت افراد برجسته، منحصر به یک یا چند بُعد بوده و پیروی از آنها مستلزم محدودیت و منحصر شدن در یک یا چند بُعد است و این ضعف بزرگی تلقی می شود. خدایی که انسان را آفریده است، در او استعداد رشد و کمال را به ودیعت نهاده تا بتواند در همه زمینه های فردی و اجتماعی به رشد و بالندگی برسد. برای اینکه دچار چنین مشکلی نشویم چه باید کرد و از چه کسی باید الگو گرفت؟

در اینجاست که در می یابیم باید از انسان های از خود رسته و به خدا پیوسته که همان پیامبران بزرگوار الهی هستند، پیروی و سیره آنان را مطالعه کنیم. پیامبران الهی به جهت ارتباط و اتصالشان با کمال مطلق از هر قید و بندی رها شده اند و جنبه های گوناگونی دارند. کتاب آسمانی، قرآن هم به این موضوع توجه خاصی دارد و به همین منظور به معرفی حضرت ابراهیم علیه السلامو حضرت محمد صلی الله علیه و آله، دو تن از پیامبران اولوالعزم پرداخته است. ویژگی هایی که در این دو رسول بزرگوار الهی بوده، موجب شده است تا قرآن با صراحت کامل آنان را الگو و نمونه عینی معرفی و دیگران را به پیروی از آنان سفارش کند.

شناخت پیامبر بزرگ اسلام از آن جهت که «آنچه همه خوبان داشتند او به تنهایی دارا بود» و نیز از آن جهت که آخرین فرستاده الهی برای هدایت و ارشاد مردم است، اهمیت ویژه ای دارد. افزون بر این، حوادث دوره زندگی رسول اکرم صلی الله علیه و آله بیش از پیامبران دیگر در تاریخ ضبط شده است، از این رو، بایسته است همگان اعم از مسلمان و غیر مسلمان با دریافت اخبار و احوال صحیح پیامبر اسلام، آن حضرت را الگوی خود قرار دهند؛ زیرا

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

رسول خدا صلی الله علیه و آله در جنبه ها و ابعاد گوناگون، گوی سبقت را از دیگران ربوده و توانسته است در کوتاه ترین زمان، بیشترین موفقیت را به دست آورد.

در این پژوهش ما بر آنیم تا با بیان سیره آن بزرگوار، این امکان را برای همگان فراهم آوریم که به روشنی ابعاد گسترده شخصیت ممتاز و منحصر به فرد رسول خدا صلی الله علیه و آله را دریابند. بی گمان، وجدان بیدار و آگاه و آزاد از هر قیدوبندی اذعان می دارد که پیامبر اسلام نیکوترین و زیباترین راهنما و هدایتگری است که می توان سیره اش را در زندگی به کار بست و موفقیت کسب نمود.

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

اشاره

بخش اول: سیره فردی

ص :25

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

زیر فصل ها

فصل اول: عبادت

فصل دوم: توکل

فصل سوم: اطاعت کامل از خداوند

فصل چهارم: ساده زیستی

فصل پنجم: رأفت و مهربانی

فصل ششم: تواضع و فروتنی

فصل هفتم: صبر و مقاومت

فصل هشتم: رعایت بهداشت

فصل نهم: نظم و انضباط

فصل دهم: تفکر و تدبر

فصل یازدهم: زهد

فصل دوازدهم: استقلال

فصل سیزدهم: تعادل و میانه روی

فصل چهاردهم: حفظ حدود الهی

فصل اول: عبادت

اشاره

فصل اول: عبادت

عبادت، یکی از نیازهای اساسی روحی هر انسانی است و زیباترین لحظات و حالات آدمی هنگامی است که به عبادت و پرستش مشغول باشد. عبادت

و پرستش از آن جهت که بر طرف کننده تشنگی معنوی انسان و آرام کننده روح پریشان اوست، اصلی ترین نیاز وی محسوب می شود، و از آن جهت که از اعماق وجود آدمی ندایی برمی خیزد و ارتباط و اتصالی با خالق هستی برقرار می سازد، با شکوه ترین و زیباترین حالات او به حساب می آید.

بدیهی است که نیازهای بشر به جسم او محدود نمی شود، بلکه خواسته های دیگری نیز دارد که مربوط به روح و روان اوست. همان طور که جسم هر فردی به غذا، آب و هوا نیاز دارد، روح او نیز نیازهایی دارد که اگر بی پاسخ بماند موجب اضطراب و آشفته حالی اوست. ما هر اندازه که در زمینه های گوناگون پیشرفت کرده باشیم، باز هم روح تشنه خود را جز با عبادت و پرستش و راز و نیاز با پروردگار عالم نمی توانیم سیراب کنیم و اضطراب و تشویش خود را جز به این وسیله نمی توانیم بر طرف سازیم. مهاتما گاندی می گوید: «اگر دعا و نماز نبود، من مدت ها قبل دیوانه شده بودم».(1)

1- دیل کارنگی، آئین زندگی، ترجمه: جهانگیر افخمی، انتشارات کورش، 1371، چ 6، ص 192.

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

اندیشمند شهید، مرتضی مطهری، در این باره گفته است:

امروز که در دنیا بیماری های روانی زیاد شده در اثر این است که مردم از عبادت و پرستش روبرگردانده اند... . نماز قطع نظر از هر چیزی طبیب سرخانه است، یعنی اگر ورزش برای سلامتی مفید است، اگر آب تصفیه شده برای هر خانه ای لازم است و اگر هوای پاک برای هر کسی ضروری است، نماز هم برای سلامت (روح) انسان لازم است.(1)

پیامبر بزرگوار اسلام، خطاب به ابوذر می فرماید:

ای ابوذر! خدای تعالی، روشنی چشم مرا در نماز قرار داده و آن را برایم محبوب و دوست داشتنی گردانیده است، همان گونه که غذا برای فردی که گرسنه است و یا آب برای کسی که تشنه است بسیار حیاتی و دوست داشتنی است، نماز و عبادت برای روح تشنه ام چنین حالتی دارد.(2)

عبادت، منحصر به نماز نیست، بلکه جلوه های دیگری مانند دعا، ذکر، اعتکاف، حج و روزه دارد. ما در اینجا هر یک را جداگانه بررسی می کنیم.

الف) نماز

اشاره

الف) نماز

نماز در مقایسه با سایر عبادت ها ویژگی هایی دارد که موجب شده است اهمیت بیشتری پیدا کند و انجام دادن آن برای هر فرد مسلمان مکلفی ممکن باشد، بر خلاف حج و روزه واجب که افزون بر زمان و مکان مخصوص، استطاعت هم در آنها شرط است. اگر نماز و روزه و حج را به نهر آبی تشبیه

1- مرتضی مطهری، اسلام و مقتضیات زمان، تهران، انتشارات صدرا، 1362، چ 1، ص 166.
2- ورام بن ابی فراس، تنبیه الخواطر، مکتبه الفقیه، قم ، ج 2، ص 54.

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا

کنیم - چنان که پیامبر اسلام تشبیه کرده است - روزه و حج مانند نهری است که انسان در هر سال فقط یک نوبت در آن شنا می کند، ولی نماز بر اساس فرموده رسول خدا صلی الله علیه و آله مانند نهر آبی است که از کنار خانه ما جاری است و هر روز پنج نوبت خود را در آن شست وشو می دهیم.1، ص 339." class="content_notelink" href="#content_note_28_1">(1)

پیامبر بزرگوار اسلام برای نماز اهمیت فراوانی قائل بود. گرچه شخصیت مخلصی همچون آن حضرت همه کارهایش را در راه خدا انجام می داد و هر کاری که از او سر می زد نوعی عبادت به حساب می آمد، لیکن به نماز عشق و علاقه خاصی داشت؛ ایشان روشنی چشم خود را در نماز می دانست(2) و همواره دو برابر نمازهای واجب، نمازهای مستحبی می خواند؛(3) و همان طوری که تصریح فرموده اند هر چقدر که نماز می خواند باز هم روح تشنه اش از نماز سیراب نمی شد.(4) هرگاه ماه مبارک رمضان فرا می رسید؛ رسول خدا صلی الله علیه و آله بر نماز خود می افزود.(5) شدت عشق و علاقه آن حضرت به نماز را از روایت هایی که نقل شده است به آسانی می توان دریافت. نماز آن قدر در نظرش عزیز بود که گویی برای رسیدن وقت آن لحظه شماری می کرد و هر گاه وقت نماز فرا می رسید به بلال

1- ملامحسن فیض کاشانی، محجه البیضاء، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چ 2، ج 1، ص 339.
2- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
3- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه و شرح: سید جواد مصطفوی و هاشم رسولی، انتشارات علمیه اسلامیه، ج 3،ص443.
4- تنبیه الخواطر، ج 2، ص 54.
5- محمدحسین طباطبایی، سنن النبی، ترجمه: محمد هادی فقهی، انتشارات کتاب فروشی اسلامی، تهران، 1370،چ 5، ص 243.

می فرمود: «ای بلال! اذان بگو و ما را با اذان گفتن خوشحال کن».(1) رسول اکرم صلی الله علیه و آله آن طور که نزدیکان ایشان گفته اند، هنگامی که وقت نماز فرا می رسید با اینکه تا لحظاتی قبل با آنان به گفت وگو مشغول بود، یک باره نسبت به اطرافیان خود بی توجه می شد، و تمام فکر و همت خود را به نماز معطوف می کرد.(2)

1. کثرت عبادت

1. کثرت عبادت

پیامبر اسلام در بعضی شب ها تا صبح نمی خوابید و به نماز و عبادت و راز و نیاز می پرداخت و گاهی یک آیه را بارها تکرار می کرد و به درگاه پروردگار خود گریه و زاری می نمود.1365، چ 1، ج 3، ص 240." (class="content_notelink" href="#content_note_29_3">(3

عایشه همسر رسول خدا صلی الله علیه و آله، با اشاره به زیادی عبادت آن حضرت، می گوید: «عبادت آن حضرت همیشگی بود و کدام یک از شما چنان یارا و توانی دارید؟!»(4) مفسران قرآن در مورد آیه «ما اَنْزَلْنا عَلَیْکَ الْقُرْآنَ لِتَشْقی» که در سوره «طه» آمده است، گفته اند این آیه بدان جهت که رسول اکرم صلی الله علیه و آله گاهی خود را برای نماز به رنج و زحمت می انداخته، نازل شده است.(5) ایشان گاهی آن قدر ایستاده نماز می خواند که پاهایش ورم می کرد. روزی شخصی با مشاهده تلاشی که رسول خدا صلی الله علیه و آله در نماز داشت، از آن حضرت پرسید: با اینکه خدای تعالی نسبت به شما توجه و عنایت ویژه ای داشته است، آیا این اندازه عبادت کردن، خود را به زحمت انداختن نیست؟ حضرت فرمود: «آیا